

سرنوشت انسان

محشر؛ حساب و سؤال؛ حبط و تالیف

سلسله مباحث برنامه سمت خدا

مسعود عالی

فیبا

سرشناسه: عالی، مسعود، ۱۳۴۲ - عنوان و نام پدیدآور: سرنوشت انسان / مسعود عالی؛ ویراستار رامین بابازاده.
مشخصات نشر: قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، دفتر نشر معارف.
مشخصات ظاهری: ج ۵، ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م. فروست: سلسله مباحث برنامه سمت خدا.
شابک: ۸-۴۱۲-۴۴۱-۶۰۰-۹۷۸ وضعیت فهرست نویسی: فیبا یادداشت: کتابنامه
مندرجات: ج ۱. از احتضار تا عالم قبر- ج ۲. احوال برزخ، رجعت و نفخ صور- ج ۳. محشر؛ حساب و سؤال؛ حبط و تکفیر- ج ۴. مواقیف صراط، شهود قیامت، شفاعت- ج ۵. بهشت و جهنم موضوع: زندگی پس از مرگ (اسلام) -- Islam -- Future life
شناسه افزوده: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها. دفتر نشر معارف
رده بندی کنگره: ۲۴/۲۲۲۲ BP رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۴ شماره کتابشناسی ملی: ۸۵۵۷۰۴۲

معارف

سرنوشت انسان

محشر، حساب و سؤال
حبط و تکفیر

نویسنده: مستوفی‌العلوم استاد رامین بابازاده طراح جلد: حامد مغروری
صفحه آرا: حسین قائمی ناشر: دفتر نشر معارف (وابسته به
نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها) شابک: ۸-۴۱۲-۴۴۱-۶۰۰-۹۷۸
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه نوبت چاپ: سوم ۱۳۹۷ قیمت: ۱۵۵,۰۰۰ تومان
دفتر نشر معارف قم، خیابان شهدا، کوچه ۳۲، شماره ۳، تلفن و نمابر: ۰۲۵-۳۷۷۴۰۰۴

مدیریت پخش (مرکزی) قم، شرکت پاتوق کتاب، تلفکس: ۰۲۵-۳۱۰۷۷

مراکز پخش

- اراک: ۰۸۶-۲۲۲۲۹۰۳۸ ■ ارومیه: ۰۹۱۰۷۵۵۱۶۶ ■ اصفهان: ۰۳۱-۳۳۳۷۱۶۹۲ ■ اهواز: ۰۶۱-۳۳۳۸۰۰۰
- ایلام: ۰۸۴-۳۳۳۶۴۳۸۴ ■ بجنورد: ۰۵۸-۳۳۲۴۳۷۸۸ ■ بردسکن: ۰۵۱-۵۵۴۴۰۱۲۱ ■ بندرعباس: ۰۷۳-۳۳۳۱۷۵۵۷
- بیرجند: ۰۵۶-۳۳۳۲۳۵۱۴ ■ تربت حیدریه: ۰۵۱-۵۲۲۸۶۵۰ ■ تهران: ۰۲۱-۸۹۱۱۲۱۴۲ ■ رشت: ۰۱۳-۳۳۳۴۵۲۹
- زاهدان: ۰۵۴-۳۳۳۷۸۷۹ ■ ساری: ۰۲۴-۳۳۳۶۶۴۵۰ ■ سبزوار: ۰۴۰-۴۴۲۴۰۰۰ ■ شیراز: ۰۵۱-۳۳۳۴۶۱۶
- سمنان: ۰۲۳-۳۳۳۵۳۱۱۱ ■ سیرجان: ۰۳۴-۴۲۳۸۰۵۸ ■ شهرکرد: ۰۳۸-۳۳۳۵۰۰۰ ■ کرمان: ۰۷۱-۳۳۳۳۱۴۱۶
- قزوین: ۰۲۸-۳۳۳۴۰۰۷ ■ قم: ۰۲۵-۳۷۷۴۷۵۷ ■ کازرون: ۰۷۱-۴۲۳۴۴۳۰ ■ کرمانشاه: ۰۸۴-۳۳۳۸۴۱۱
- گرگان: ۰۱۷-۳۳۳۳۷۸۰ ■ مشهد: ۰۵۱-۳۳۳۲۰۱۱۹ ■ ملایر: ۰۸۱-۳۳۳۵۱۱۷۶ ■ یاسوج: ۰۷۱-۵۲۸۲۱۶۹۰ ■ یزد: ۰۳۵-۳۷۳۳۳۹۰

www.nashremaaref.ir | E-mail: info@nashremaaref.ir

NashreMaaref

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست

مقدمه ناشر ۲۲

گفتار بیست و نهم

محشر

دورنمایی از عرصه محشر ۱۹

قیامت و حوادث آن ۲۰

کارنامه انسان در قیامت ۲۱

مواقف صراط ۲۲

تطهیر در مواقف برای ورود به بهشت ۲۳

ورود بی حساب به جهنم ۲۳

ورود بی حساب به بهشت ۲۵

حقیقت صراط ۲۵

میزان توقف در صراط ۲۶

محاسبه نفس در دنیا ۲۸

سبک باران ۲۹

حضور در عرصه محشر ۳۰

- ۳۱.....موقف محشر
- ۳۳.....کیفیت حشر

گفتار بیست و هشتم:

✦ ورود به عرصه محشر ✦

- ۳۵.....شروع قیامت
- ۳۷.....گرمای محشر
- ۳۸.....مصادیق صدقه
- ۳۹.....برهنگی در محشر
- ۴۰.....نجات از سختی های محشر
- ۴۱.....سلامت دین در محشر
- ۴۲.....عبور فاعله از محشر
- ۴۲.....کارنامه اعمال
- ۴۴.....حضور اعمال
- ۴۴.....گناهای که به حساب نمی آید
- ۴۵.....ثبت اعمال
- ۴۶.....فرصتی برای استغفار
- ۴۶.....مراقبان شب و روز

گفتار بیست و نهم:

✦ پرسش ها ✦

- ۴۹.....مسئله خواب
- ۵۰.....خواب های واقعی و خواب های غیرواقعی
- ۵۱.....خواب آیت الله حائری
- ۵۲.....خواب های غیر قابل اعتماد
- ۵۳.....نکته هایی درباره خواب و تعبیر آن
- ۵۴.....تعبیر خواب هایی از ابن سیرین

۵۵	..... مرگ حضرت اسرافیل
۵۶	..... نماز و روزه برجای مانده
۵۷	..... توبه و پوشش گناهان
۵۸	..... تبدیل گناهان به حسنات
۵۹	..... تطهیر در برزخ و تطهیر در قیامت
۶۰	..... رسیدگی به اعمال در مواقف قیامت
۶۲	..... جبران کمبودها در دنیا

گفتار سوم:

❖ نامه عمل ❖

۶۳	..... نامه عمل
۶۵	..... آگاهی فرشتگان از نیت‌ها
۶۵	..... اصحاب یمین و اصحاب شمال
۶۶	..... اعمال در عالم ملکوت
۶۷	..... صورت ملکوتی عصبانیت
۶۸	..... سنگی که به قعر جهنم فرود آمد
۶۸	..... تنزل ثواب عمل
۶۹	..... دست‌های پنهان شیطان
۷۰	..... ملکوت اعلا و ملکوت اسفل
۷۱	..... دو ملک رقیب عتید
۷۲	..... ثبت اعمال
۷۳	..... قضاوت دو فرشته پس از مرگ انسان
۷۳	..... دو فرشته مراقب علی <small>علیه السلام</small>
۷۴	..... نویسندگان بزرگوار
۷۵	..... فرشتگان روز و فرشتگان شب
۷۵	..... نظاره‌گران اعمال انسان
۷۶	..... پنج عمل برای مجوز گناه

گفتار سی و یکم:

﴿ صراط ﴾

- ۷۹..... پرسش‌هایی دربارهٔ صراط
- ۸۰..... جهنم در عرصهٔ محشر
- ۸۱..... حیات جهنم
- ۸۲..... ورود به جهنم
- ۸۲..... عبور اهل ایمان از جهنم
- ۸۳..... فلسفهٔ عبور از جهنم
- ۸۴..... بهره‌مندی از دنیا
- ۸۵..... دنیا؛ محل شکوفایی
- ۸۵..... دنیای مذموم
- ۸۷..... دنیا برای آخرت
- ۸۷..... چسبندگی دنیا را خدا غافل بُدن
- ۸۸..... دنیای درون
- ۸۹..... کیفیت آوردن جهنم
- ۹۰..... صراط و گونه‌های عبور از آن
- ۹۱..... عبور از صراط دنیا
- ۹۲..... حقیقت صراط
- ۹۳..... ظلم و اهانت به خدا
- ۹۴..... تجسم خارجی صراط
- ۹۵..... صراط دنیا و صراط آخرت
- ۹۶..... پرسش‌های فاطمه علیها السلام دربارهٔ قیامت

گفتار سی و دوم:

﴿ حساب و سؤال (۱) ﴾

- ۹۷..... مهم‌ترین منزلگاه قیامت
- ۹۸..... جوشن کبیر

۹۹	آثار اسمای الهی
۱۰۰	«حسیب»؛ یکی از نام‌های خداوند
۱۰۱	همه چیز روی حساب
۱۰۱	ابتلای فراق یوسف <small>علیه السلام</small>
۱۰۲	سال‌هایی که یوسف <small>علیه السلام</small> در حبس ماند
۱۰۳	مرشد چلویی و کسادی کار
۱۰۴	سلب توفیقات
۱۰۴	آثار برخی از اعمال در دنیا
۱۰۵	حسابرسی خداوند
۱۰۶	حسابرسی‌های طولانی
۱۰۷	کسانی که حسابرسی ندارند

فصل نهم و سوم:

حساب و اعمال

۱۰۹	پاسخ‌گویی اعمال
۱۱۰	آماده پاسخ‌گویی
۱۱۰	مراقب رفتارمان باشیم
۱۱۱	بازگشت به سوی ائمه <small>علیهم السلام</small>
۱۱۲	جانشینان خداوند
۱۱۲	احترام و اهانت به اولیای الهی
۱۱۴	مظهر اسم «حسیب» خداوند
۱۱۵	ویژگی‌های حساب
۱۱۵	۱. نزدیکی حساب
۱۱۶	۲. سرعت حساب
۱۱۶	دو نمونه از حسابرسی
۱۱۷	۳. دقت در حساب
۱۱۸	حساب نَفْس‌ها

- ۱۱۹ ..... ارفاق در حساب
- ۱۱۹ ..... بسته بودن باب توجیه و عذرتراشی
- ۱۲۰ ..... عذر بدتر از گناه
- ۱۲۱ ..... حجت‌های خداوند

گفتار سی و چهارم:

حساب و سؤال (۳)

- ۱۲۳ ..... انواع حسابرسی
- ۱۲۳ ..... ۱. کسانی که حساب سخت دارند
- ۱۲۴ ..... سختی حساب
- ۱۲۴ ..... توبه از عبادت‌ها
- ۱۲۵ ..... دیوان‌نعمت‌ها
- ۱۲۶ ..... عابد بی‌اسرار
- ۱۲۷ ..... حساب سخت برای بزرگان
- ۱۲۸ ..... تیرگی زندگی و عذاب نفس
- ۱۲۹ ..... ۲. کسانی که حساب آسان دارند
- ۱۳۰ ..... حساب آسان در برابر بزرگواری
- ۱۳۰ ..... قهرمان گذشت
- ۱۳۱ ..... احسان در برابر اهانت
- ۱۳۲ ..... به سوی حساب آسان
- ۱۳۳ ..... ۳. کسانی که بی حساب وارد بهشت می‌شوند
- ۱۳۳ ..... ۴. کسانی که بی حساب به جهنم می‌روند

گفتار سی و پنجم:

حبط و عوامل آن

- ۱۳۵ ..... حبط اعمال
- ۱۳۶ ..... تکفیر اعمال

۱۳۷.....	عوامل حبط.....
۱۳۷.....	۱. کفر و شرک و ارتداد.....
۱۳۸.....	۲. بی ادبی نسبت به معصومان <small>علیهم السلام</small> .....
۱۳۸.....	لزوم احترام به اولیای الهی.....
۱۳۹.....	۳. عجب و خودپسندی.....
۱۴۰.....	بزنطی در محضر امام هشتم <small>علیه السلام</small> .....
۱۴۱.....	محدث قی در مسجد گوهرشاد.....
۱۴۱.....	۴. حسد.....
۱۴۲.....	۵. غیبت.....
۱۴۳.....	انتقال حسنات.....
۱۴۴.....	۶. منت گذاشتن بر دیگران.....
۱۴۵.....	۷. آزدن و ظلم بر پدر و مادر.....
۱۴۵.....	عقوق والدین پس از مرگ آن‌ها.....
۱۴۶.....	عقوق فرزندان.....
۱۴۷.....	۸. بد اخلاقی و آزار به مردم.....
۱۴۸.....	نماز با جان آلوده.....
۱۴۹.....	مهمان سید بن طاووس.....
۱۴۹.....	باز هم خدا.....

گفتار سی و هشتم:

❖ تکفیر و عوامل آن ❖

۱۵۱.....	تأثیر اعمال خوب و بد بر یکدیگر.....
۱۵۲.....	عوامل تکفیر.....
۱۵۲.....	۱. ایمان و اسلام.....
۱۵۳.....	مسلمانی که نماز نخوانده وارد بهشت شد.....
۱۵۴.....	۲. شهادت و کشته شدن در راه خدا.....
۱۵۵.....	برای رهایی از حق الناس.....

- ۱۵۶..... توبه ۳
- ۱۵۷..... دگرگونی در درون
- ۱۵۷..... رسول ترک
- ۱۵۸..... گناهایی که به حسنات تبدیل می شود.
- ۱۵۹..... توبه کننده راستین
- ۱۶۰..... استمداد از امام زمان علیه السلام برای آمرزش گناهان
- ۱۶۱..... ۴. شفاعت
- ۱۶۱..... ۵. اجتناب از گناهان کبیره
- ۱۶۲..... گناهان کوچک را دست کم نگیریم
- ۱۶۳..... ۶. کهولت و سن زیاد
- ۱۶۴..... من هم پیر شده ام

گفتار سی و هفتم:

عوامل تکفیر

- ۱۶۷..... روح عوامل حبط و تکفیر
- ۱۶۸..... ۷. مصائب، رنج ها و بلاها
- ۱۶۹..... امتیازات زمان بیماری
- ۱۷۰..... بلاها؛ پاک کننده گناهان
- ۱۷۱..... جزای بدی ها در دنیا
- ۱۷۲..... کفاره گناهان
- ۱۷۳..... اندوهی که گناه را پاک می کند
- ۱۷۳..... نعمت در پوشش سختی ها
- ۱۷۴..... ناز دستاتم را هم می کشند
- ۱۷۵..... خانه ای که بلا ندیده بود
- ۱۷۵..... ۸. واجبات عبادی
- ۱۷۶..... ما یاغی نیستیم
- ۱۷۷..... بیرون راندن منیت ها

- ۱۷۸ ..... فرو ریختن گناهان
- ۱۷۸ ..... امیدوارکننده ترین آیه
- ۱۸۰ ..... ثبت نشدن گناه در نامه اعمال
- ۱۸۰ ..... همانند روزی که از مادر متولد می شویم
- ۱۸۱ ..... صلوات و انهدام گناهان
- ۱۸۱ ..... دادرسی ستم دیده و شاد کردن غمگین
- ۱۸۱ ..... خوش اخلاقی و ذوب گناهان

گفتار سی و هشتم:

❖ سؤال قیامت ❖

- ۱۸۳ ..... آشکار شدن لایه های بنهام انمان
- ۱۸۳ ..... بازپرسی از خرد و کلان
- ۱۸۴ ..... مهیا کردن پاسخ ها
- ۱۸۵ ..... مسئولیت در برابر زمین ها و حیوانات
- ۱۸۵ ..... پرسش برای اقرار و اعتراف
- ۱۸۶ ..... اتمام حجت خدا با بندگان
- ۱۸۷ ..... رنگ رخساره و ستر درون
- ۱۸۸ ..... پرده پوشی خداوند کجاست؟
- ۱۸۸ ..... حسابرسی در مواقف قیامت
- ۱۸۹ ..... نخستین چیزی که می پرسند
- ۱۸۹ ..... آنچه در هر گام می پرسند
- ۱۹۰ ..... ۱. پرسش از عمر
- ۱۹۱ ..... مخازن روز قیامت
- ۱۹۲ ..... ۲. پرسش از جوانی
- ۱۹۲ ..... ۳. پرسش از مال
- ۱۹۳ ..... ثعلبه نه کجا رسید؟!
- ۱۹۴ ..... امیرالمؤمنین علیه السلام و تولید ثروت

- ۱۹۵ ..... ناصرالدین شاه و حاج ملاهادی سبزواری
- ۱۹۶ ..... ۴. پرسش از محبت اهل بیت علیهم السلام

گفتار سی و نهم:

﴿ پرسش‌ها (۱) ﴾

- ۱۹۹ ..... یاد مرگ و عالم آخرت
- ۲۰۰ ..... دیدگاه صحیح درباره مسئله مرگ
- ۲۰۰ ..... عالم زیبا و کامل
- ۲۰۰ ..... چشم‌های مهربان و آغوش‌های گرم
- ۲۰۱ ..... عزرائیل؛ فرشته‌ای مهربان
- ۲۰۲ ..... دیدار چهره‌های ملکوتی معصومین علیهم السلام هنگام مرگ
- ۲۰۴ ..... چرا پرسش کردی؟
- ۲۰۵ ..... سختی‌ها را با سستی قلبی ببرد
- ۲۰۵ ..... برای رهایی از سختی قبر
- ۲۰۵ ..... ۱. توجه به گذرگاه بودن دنیا
- ۲۰۶ ..... فقیر و عطار
- ۲۰۷ ..... ۲. حجت داشتن برای هر کاری
- ۲۰۸ ..... افکار پراکنده و وسوسه‌های شیطانی
- ۲۰۸ ..... برای رهایی از وسوسه‌های فکری
- ۲۰۹ ..... تنفر از عمل زشت
- ۲۱۰ ..... حساب گنهکاران را به خدا بسپارید
- ۲۱۱ ..... از اموالتان به نیکی یاد کنید
- ۲۱۲ ..... قبرستان یا فرهنگستان؟
- ۲۱۳ ..... فواید زیارت اهل قبور
- ۲۱۴ ..... زمان زیارت اهل قبور
- ۲۱۴ ..... آداب زیارت اهل قبور

گفتار چهارم:

﴿ پرسش‌ها (۲) ﴾

- ۲۱۷ ..... در برابر دیدگان خدا و فرشتگان
- ۲۱۸ ..... نوع مراقبت خدا و اولیای الهی
- ۲۱۹ ..... مصلحت اندیشی خداوند
- ۲۱۹ ..... مراقبی که رفیق است
- ۲۲۰ ..... عابد بی حیا
- ۲۲۱ ..... مولای کریم و عبد لثیم
- ۲۲۳ ..... اصلاح نگاه
- ۲۲۴ ..... چرا توبه شکنی می‌کنیم؟
- ۲۲۵ ..... ریشه‌کنی منشأ گناهان
- ۲۲۶ ..... زمینه‌های انس با خدا
- ۲۲۶ ..... موعظه؛ زنده‌کننده دل
- ۲۲۷ ..... جهانگیرخان قشقایی در تور خدا
- ۲۲۷ ..... بُشر حافی و موعظه امام کاظم علیه السلام
- ۲۲۸ ..... یاد امام زمان علیه السلام
- ۲۲۹ ..... درس انتظار از حضرت یعقوب علیه السلام

﴿ فهرست آیات، روایات و ادعیه ﴾

- ۲۳۱ ..... فهرست آیات
- ۲۳۶ ..... فهرست روایات و ادعیه

﴿ کتابنامه (۲۴۹) ﴾

مقدمه ناشر

بحث و گفت‌وگو دربارهٔ عالم آینه و زندگی پس از مرگ، تنها کنکاش از موضوعی دینی و اعتقادی نیست، بلکه علاوه بر آگاهی از بخش اصلی و عمیق زندگی و خارج ساختن آن از چهره‌ای خوف و وحشت‌آور، می‌تواند بازدارندهٔ نفس از آلودگی‌ها و طغیان‌ها، کنترل‌کنندهٔ جامعه را ناهنجاری‌ها، نیروبخش انسان در تحمل مصائب و سختی‌ها و در یک کلام، مرزبانی و مهذب فرد و جامعهٔ انسانی باشد؛ و این هدف وقتی عملی‌تر می‌گردد که این مباحث با رویکردی اخلاقی، با مستندات قرآنی و روایتی توأم شود.

به همین منظور گفتارهای پیش‌رو با عنوان «سرنوشت انسان»، توسط حجت‌الاسلام و المسلمین مسعود عالی تهیه و تدوین گردیده است.

این مجموعه، سلسله مباحثی است که طی حدود یک سال و نیم در روزهای یکشنبه در برنامهٔ «سمت خدا»، در شبکهٔ سه سیمای جمهوری اسلامی با عنوان «یاد مرگ» مطرح می‌شد و به درخواست بسیاری از بینندگان محترم، اینک به صورت کتاب به نگارش درآمده است.

این دوره که تمامی مباحث پس از مرگ، از هنگام احتضار و قبض روح تا

عالم قبر و برزخ، و مراحل قبل از قیامت (ظهور و رجعت) تا علائم قیامت و نفخ صور و مواقف و عقبات آن را شامل می‌شود، در عین عمق و اتقان، با بیانی ساده و گویا و با استفاده فراوان از آیات و خصوصاً روایات اهل بیت علیهم‌السلام، که تنها راه اطمینان بخش شناخت جزئیات زندگی اخروی است، مطرح شده و از گریزها و نکته‌های اخلاقی و خاطرات عالمان و عارفان نیز بهره فراوان برده است. امید که خدمتی به ارتقا و تعمیق فرهنگ دینی و پالایش جامعه اسلامی مان باشد.

در پایان از تمامی دست‌اندرکاران و عوامل برنامه سمت خدا، به ویژه تهیه‌کننده آن، جناب آقای مجید رکنی که در تکوین این اثر نقش داشتند و نیز حجج اسلام مهدی گودرزی و اکبر اسدی که در آماده‌سازی این مباحث برای حاکم کوشش فراوان نموده‌اند، تشکر و قدردانی می‌کنیم.

و من الله التوفیق

www.ketab.ir